

oorden uit een
rift, wijl daar-
voor het docto-
nd gezet wordt
nt. Dat is zóó
r niet eens de
xamen is wen-
netie, doch de
storaal examen
actijk van den
dus door den
n de praktische
ord „opleiding“
e niet de late
dere” jongeren,

preken — het-
van het leven,
ak” behoeft te
voor den gang
cht achten, dat
toegestaan aantal
en voltooit, heb-
dit examen ge-
der ambtelijke

ge geen buitenis-
tij daarmee het
sche welgeving
e menschen, die
rwijs-wel tot nu
eft gezien óók
de vorming

straks praten
aar zijn het dan
dwijnt gelukkig,
ar in een clubje
echt zijn aan de
rmee een vorige
ijge voorde. De
een, gelukkig.
r te geven over
andere opmer-

K. S.

aar. (III.)

wij op de prin-
i van den staat
het denken van

thans nader iets
verschil in den-

erst bij Kierke-

and meende, dat
den staat en het
erkegaard alleen
e artikel aange-

het geding, dan
it; en bovendien:
n zijn beteekenis
n gedachten ge-

i reeds voort, dat
risten-zijn” staat
enstellingen zijn
e hartstochtelijke
van het egoïsme
kte eenzaamheid,
is; de staat be-
vlak-king.
orde, althans zoó-
rt tot de „lagere”

hij geloovend is
eid”; hij zou dat
optreden, inzoó-
als de som, met
ilke „ridders” die
die van compro-
slechts knechten
kt, de staat heeft
heid geen plaats
al meer verwijde-

de staat het men-
dat het dus van
was, toen hij be-
en te zien, en te
moest geven, ten

egaard vindt men
ip-eele gedachten
met Kierkegaard
che theologie. Met

lan liever de vol-

K. S.

godsdienstonderwijs
exemplaar van de
or de predikanten
na.
boekje ten gebruik

bij het godsdienstonderwijs op Gymnasia, H. B. S.,
Kweekscholen en scholen voor voortgezet onder-
wijs. Met het oog op eventuele aantekeningen
van den docent, is tegenover elke bedrukte linker-
pagina de rechterpagina blanco gelaten.

Wij gelooven, dat hiermee aan den wensch naar
een niet te uitgebreid leerboek voor het godsdienst-
onderwijs voldaan is en dat op zeer uitnemende
wijze. De predikanten van Aalten, en de N. V.
„De Graafschap” hebben de Kerken zeer aan zich
verplicht door deze, en door andere bijzonder in-
structieve, duidelijke en zakelijke boeken voor de
catechisatie te geven. En behalve de catechisaties
dienen zij ook het godsdienstonderwijs in het al-
gemeen. Hun werk is uitnemend.

K. S.

Nutt'ge waarschuwing.

Het is thans weer de tijd van het boek.

In de laatste jaren is het gewoonte geworden
bij de feestelijke gelegenheden van de December-
maand een boek ten geschenke te geven en dat
heeft December gemaakt tot de maand van het
boek.

Elke uitgever brengt nieuwe boeken aan de
markt en voert voor zijn uitgaven propaganda in
vlot-gestelde, kleurige prospecti, die in wijden kring
worden rondgezonden.

Iedere boekhandelaar beijvert zich in zijn étalage
het nieuwste en aller-nieuwste te doen opvallen en
op het boek als cadeau de aandacht te vestigen.

Recensie-bloemlezingen worden samengesteld en
aan de drukwerk-post ter bezorging meegegeven.

Groote advertenties ter aanprijzing van juist-
verschenen boeken staan avond aan avond in de
krant.

De leesbibliotheken geven een lange lijst van
aanwinsten.

De leestafel in kranten en periodieken heeft een
dubbelen omvang.

't Is de tijd van de boeken-campagne en van de
boeken-reclame.

Wat in de boekenweek in het voorjaar werd ge-
daan in persartikelen, lezingen, tentoonstellingen,
prijskampen, namelijk het uitzaaian van de be-
langstelling voor het boek, dat moet in het late
najaar, in December, zijn vrucht opleveren, als
een rijkdom van nieuwe boeken aan die gewekte
belangstelling tegemoet komt.

* * *

Eenerzijds kunnen we deze intensieve actie voor
het boek met ingenomenheid begroeten.

Het boek toch is een van de belangrijkste cultuur-
dragers, welks invloed uitloft over alle geleidingen
der menselijke samenleving.

Het bereikt iedereen, het verwijdt den horizon,
het verruimt den blik naar buiten zoowel als naar
binnen, het leert menschen, verhoudingen, toestan-
den, denkbeelden kennen en peilen.

Maar in deze vermogens, in dezen invloed ligt
aan den anderen kant ook bindende noodzaak,
om de propaganda voor het boek niet zoo maar,
niet critiek-loos te aanvaarden.

De infecties van geestelijke en zedelijke verwor-
ding hebben niet in de minste plaats het boek
aangetast en juist door die vermogens en dien
invloed kan het zijn een haard van besmetting.

De volmaakte vrijheid in stofkeuze en stofbe-
werking kan het doen worden een ernstig gevaar.

De stelselmatig opgevoerde cultus kan het maken
een bedenkelijke uitwas van geestelijk liberalisme.

Deze mogelijkheden zijn niet denkbeeldig.
Integendeel, ze zijn werkelijkheden en in dezen
tijd zelfs alles-overwoekerende werkelijkheden. En
de verrijking, die het boek zou kunnen brengen,
grauwt weg onder de dreiging van geestelijk-zede-
lijke gevaren.

Heel scherp is dat gezegd in een bijdrage tot het
Novembernummer van het Vlaamsche Katholieke
tijdschrift „Jong Dietschland” en het is dit woord,
dat mij aanleiding geeft tot het schrijven van
dit artikel. Ik wil namelijk gaarne dit oordeel
uit den vreemde voor onze lezers citeeren en het
in zijn conclusie onderschrijven. Want deze felle
afrekening uit een geheel ander kamp is voor ons
van groote waarde tegenover hen, die de reserve
in onzen kring ten opzichte van de moderne lite-
ratuur houden voor cultuur-mijding en gebrek aan
aesthetischen zin.

Het fragment uit „Jong Dietschland” waarop
ik doel luidt aldus:

„Er is geen boekhandelaar of bibliothekaris
die niet het type beroeps-romanlezer kent, de
slaaf van zijn leeshonger, van zijn verbeelding,
van zijn innerlijke ledigheid, die in geen deele
verschilt van zijn zuster-type: de maniak der
cinema-romantiek. De tijd is voorbij, dat beide
vormen uitsluitend hun tyrannie uitoefenden op
oude juffrouwen, opgeschoten knapen en bak-
vischjes: ze zijn ongeveer zooiets geworden als

een narcose voor de innerlijke geestelijke leegte
en de meedoogenlooze nuchterheid van dezen
tijd. ... De tyrannie van het boek is — voor den
primairen mensch de incarnatie van het weten
— een permanente wezenlijkheid onder den
vorm van den roman. De aspecten kunnen ver-
schillend zijn: de problemenroman, de (would-be)
psychologische, de sociale, de religieuze, de his-
torische roman voor den burger, en verbeeldings-
roman voor de oude juffrouw, het flirt-roman-
netje voor de jeugd, het jongens- en meisjes-boek
dat zijn lezers vleien wil met eindeloze kwa-
jongensstreken, meesteressen-plagende bakvisch-
jes, flirtende H. B. S'ers, enz. — 't is alles over
de gansche lijn de triomf van de ledigheid, de
geestloosheid, de bekrompenheid. In globo is de
huidige Nederlandsche roman, behalve betrekke-
lijk weinige uitzonderingen, geschreven door on-
ontwikkelden voor onontwikkelden. In Noord-
nederland is deze wezenlijkheid licht te verkle-
ren door het feit, dat daar de roman volstrekt
beheerscht wordt door de vrouw. Het is de door-
loopende triomf van de middelmatigheid, het
stijl- en smaakloze, innerlijke ledigheid, onbe-
kend-zijn met het leven, onbekwaamheid tot
schrijven. In hoeverre deze dames, die romans
schrijven-bij-wijze-van-handwerkje, het leven
kennen en beheerschen, blijkt voldoende uit de
onafzienbare reeks van gedesillusioneerde, ver-
eenzaamde, verbitterde, geëmancipeerde, over-
spelige, zich in hun-huwelijk-verg't-hebbende
vrouwen, welke meestal de heldinnen zijn van
hun boeken; het zijn meestal vrouwen, welke
zichzelf niet baas kunnen, en toch mordicus een
groot rol in het leven willen spelen. Het is de
tyrannie der bekrompenheid, der kletspraat-
jes, der binnenkamer-atmosfeer, van het would be
intellectualisme, van het meest doodende forma-
lisme. Het is ledig en dood, terwijl de opzet van
den roman toch is: kondenseering van het leven.
Wie hier zijn levensbeschouwing zoekt, gaat
fataal ten onder. Het zijn tenslotte wagonladin-
gen geestelijk vergift welke Noordnederland ons
elk jaar onder aantrekkelijke bandjes toezendt
de wezenlijke waardevolle boeken, die grooten-
deels bestaan uit vertalingen en niet-romans na-
tuurlijk niet te na gesproken. Men houde ons
dus een zekere reserve tegenover de critiek-
loze propaganda voor het boek, vooral voor
het literaire boek, ten goede. Ook hier heeft zich
een levensbeschouwing te handhaven.”

Het zijn harde woorden, die deze Schrijver
spreekt, en zijn critiek op den triomf van de ledig-
heid bij de roman-schrijvende dames is vernietig-
end (m.i. te zeer generaliseerend, want Augusta
de Wit, Ina Boudier-Bakker, Top Naeff, Margot
Antink, Marie Koenen zijn zeker geen vrouwen van
innerlijke ledigheid en onbekendheid met het
leven).

Ten aanzien van den huidige probleem-roman,
op welken hij klaarblijkelijk het oog heeft, is ze
echter ten volle verdiend. Inderdaad is die ledig
en dood, „would-be”, naar vorm en inhoud beide.

Vooraf echter gaat het mij bij het citeeren van
dit stuk om de conclusie: Zekere reserve tegenover
de critiekloze propaganda voor het boek, vooral
voor het literaire boek (is noodig, want) hier heeft
zich een levensbeschouwing te handhaven!

Ziedaar immers precies ons christelijk stand-
punt, zoewel in de thes als in de motiveering:
reserve is noodig, want een levensbeschouwing
heeft zich te handhaven. We zijn niet cultuur-
mijding en we erkennen gaarne en volmondig aes-
thetische kwaliteiten. Maar als de vraag der waar-
dering in het spel komt, dan gaat het om levens-
beschouwing, om handhaving van belijden, om
beleven van belijden en dan — 't is nog heel
ruim geformuleerd — dan is er „reserve” noodig.
Reserve, die leidt tot onvoorwaardelijk verwerpen
zoo vaak het blijkt, dat geestelijk-zedelijk aanvaar-
den onmogelijk is.

't is goed en nuttig, dat met klem te herhalen
in dezen tijd van het boek.

Want het kan critiek-loos en ondoordacht geven
van boekgeschenken voorkomen.

C. T.

VRAGEN VAN GEESTELIJK EN ZEDELIIK LEVEN

'k Dacht, dat ik mijn arbeid in deze rubriek
reeds voorgoed had afgesloten. Vragen, wier be-
antwoording hier niet misplaatst zou zijn, kwamen
maanden-lang niet in, en bij onze Redactie had ik
reeds voorzichtighes m'n ontslag gevraagd.

De vriendelijke aandrang der Redactie om, voor-
loopig althans, nog „medewerker” te blijven,
maakte evenwel dat m'n ontslag nog niet offici-
eel werd; en toen er nu, behalve tal van vriende-
lijke brieven, met verzoek het werk in „De Reform-
atie” toch te willen voortzetten, ook weer enkele
vragen bij me inkwamen, besloot ik de pen maar
weer op te nemen.

Zelf voelde ik 't niet-meer-hebben van een weke-

lijksch contact met onze lezers ook als een gemis,
en de hoop van anderen eenigen, zij het ook zeer
bescheiden, dienst te bewijzen, geeft zulk een
vreugde.

* * *

Een paar opmerkingen, eer ik weer begin.

De eerste geldt het nieuwe bordje, dat de Re-
dactie zoo goed was op mijn verzoek bij mijn
afdeeling te plaatsen.

Gelijk ik al meermalen zei, heeft de vroegere
titel „Geestelijke Adviezen”, ondanks de aanbeve-
ling die hij had in zijn „peter”, nooit m'n hart
kunnen winnen. Hij was me, net als m'n eigen
beeldspraak van daareven, wat te bureau-achtig.
Leek me incompleet zonder — wat er toch ook
weer niet op volgen kon — een tarief.

Intusschen was ook hier de kunst niet zoo ge-
makkelijk als de critiek. Een betere titel, vol-
doende definiërend zonder al te breede omschrij-
ving te worden, scheen moeilijk te vinden. Tot me
eindelijk inviel wat er thans boven deze rubriek
staat: „Vragen van geestelijk en zedelijk leven”.

Zoo is, dunkt me, het terrein waarop de vragen,
die ik me voorstel te beantwoorden, moeten liggen,
duidelijk genoeg aangewezen en tegelijk voldoende
begrensd.

Een tweede opmerking geldt de beantwoording
van de ingekomen vragen.

Tevoren was ik gewoon, vragen die ik, omdat
ze buiten mijn terrein vielen of om andere redenen
niet geschikt achtte voor beantwoording in ons
blad, als ze me daarvoor belangrijk genoeg voor-
kwamen, te beantwoorden bij particulier schrijven.

Dat zal ik voortaan niet meer doen, dan bij
hooge uitzondering. Mijn correspondentie wordt
me dan te machtig, en — bij de nog al eens voor-
komende afwezigheid van postzegel voor even-
tueele beantwoording — eerlijk gezegd, ook wel
wat duur.

We spreken dus af, dat ik vragen, die ik niet
geschikt acht voor publieke beantwoording of al-
thans voor beantwoording in deze rubriek, een-
voudig terzijde leg.

* * *

En nu de eerste vraag, die ik ter beantwoording
ontving.

Het treft wel ongelukkig, dat het er juist eene is,
die ik meen hier niet volledig te kunnen bespreken.

Ze geldt n.l. als zoo heel veel vragen die er
tegenwoordig onder christenen aan de orde zijn,
de meest intieme zijde van het huwelijkleven.

En tegen de beantwoording van dergelijke vragen
in een dag- of weekblad heb ik ernstig bezwaar.

Ik kan niet meedoen aan de „gelijkschakeling”
der leeftijden door onzen grenzenlozen tijd, die
het kind net zoolang in de hoogte heeft gestoken,
dat niemand — het kind zelf het allerminst —
meer eenig onderscheid ziet tusschen kinderen
en volwassenen.

God heeft orde in Zijn wereld gebracht door
allerlei scheidingen aan te brengen, allerlei gren-
zen te trekken (Genesis 1); en één van de middelen
om Zijn werk, voorzoover Hij dat onder onze
hoede stelde, te bewaren, is, dat we, vooral nu,
trouw de wacht betrekken bij die grenzen.

Ik ga hier derhalve niet in op de vraag naar het
geoorloofde van gezinsbeperking door de bekende
middelen. Noemen kan ik ze niet. Bah! —

'k Moet er alleen mijn verbazing over uitspreken,
dat iemand voor een bevestigende beantwoording
van die vraag, steun kan meenen te vinden in
1 Cor. 7:5 — in 1 Cor. 7:5, dat van onthouding
spreekt! Van onthouding — waaraan de vuile
schenders van Gods tóerste dingen juist door hun
moordpraktijken pogen te ontkomen!

Van onthouding spreekt 1 Cor. 7:5. En dan:
„met beider goedvinden” — en: „voor een tijd” —
en: „tot vasten en bidden”.

Goed en noodig is het, zich van die voor-
waarde, van die beperking (en haar reden;
door den Apostel genoemd) en van dat doel
ernstig rekenschap te geven. Ze hebben ons zoo-
veel te zeggen. Maar hebbe toch vooral dat zich
onttrekken onze volle aandacht.

Want ja, het zegt ons, dat er ook op dit myste-
rieuze terrein van 'thuwelijksleven zekere heer-
schappij bij ons is. Doch dan: heerschappij niet
van één, maar van twee.

En vooral: een heerschappij, die begint met
zelfonderwerping, en die haar kroon ont-
vangt als zelfbeheersching.

Méer zeg ik er hier niet van.

Wie over bovengenoemde vraag méer licht
wenscht, kan terecht bij boeken als „De opvoe-
ding voor het huwelijk” van Dr. Waterink, „Het
Huwelijk” van Dr. A. Dupont, „Heilig het Hu-
welijk” van Mr. van Proosdij, en de verhandeling
van Ds Delleman over 1 Cor. 7 in het „Tijdschrift
voor Geref. Theologie” van Augustus of September;
later, naar ik meen, ook als boek verschenen.

* * *

Maar nu ten slotte nog den ernstigen raad: dat
men toch zelf niet al te spoedig iets in vraag
stelt, of er door den eersten den besten prater een
vraagteeken achter late zetten.

In een tijd, die er haar wijsheid en eere in stelt,
alles onzeker te maken, máken we ons zoo licht
vragen.